

Список використаних джерел

1. Аграрна реформа в Україні / [Гайдуцький П.І., Саблук П.Т., Лупенко Ю.О. та ін.] під ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. – 398 с.
2. *Бажал Ю.М.* Економічна теорія технологічних змін / Ю.М. Бажал. – К.: Заповіт, 1996. – 240 с.
3. *Білоусько Я.К.* Економічні аспекти державної технічної політики в агропромисловому комплексі / Я.К. Білоусько, М.Я. Дем'яненко, В.О. Питулько, В.Л. Товстопят. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 134 с.
4. *Бланк И.А.* Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр. – 2000. – 512 с.
5. *Данилишин Б.* Научно-инновационное обеспечение устойчивого экономического развития Украины / Б. Данилишин, В. Чижова // Экономика Украины. – 2004. – № 3. – С. 4-11.
6. *Дацій О.І.* Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі України / О.І. Дацій. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
7. *Дем'яненко І.В.* Інноваційно-технологічний прогрес як рушійний чинник цивілізаційного поступу / І.В. Дем'яненко, А.В. Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. – 2009 – № 21. – С.21-30.
8. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року / Постанова Кабінету Міністрів України від 12 верес. 2007 р., №1158 – К., 2008.
9. *Гальчинський А.* Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
10. *Гриньова В.М.* Функціонально-вартісний аналіз в інноваційній діяльності підприємства / В.М. Гриньова. – Х.: Вид. Дім «ІНЖЕК», 2004. – 124 с.
11. *Крисальний О.В.* Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності / О.В. Крисальний // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 10-13.
12. *Кропивко М.Ф.* Організаційні форми впровадження інновацій в агропромислове виробництво з використанням потенціалу аграрної науки / М.Ф. Кропивко, Т.С. Орлова // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 11-18.
13. *Марчук Л.П.* Особливості інвестиційно-інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві / Л.П. Марчук // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 96-100.
14. *Поліщук Н.В.* Проблеми управління інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / Н.В. Поліщук // Вісник ДДМА. – 2009. – 2(5Е). – С.283-287. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/VDDMA/2009_2/article/09PNVAIA.pdf.
15. *Пересада А.А.* Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
16. *Росоха В.В.* Інноваційні процеси економічного розвитку в контексті інституційного забезпечення / В. В. Росоха // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С.119-129.
17. *Федоренко В.Г.* Інвестування / В.Г. Федоренко – К.: «Алерта», 2006. – 344 с.
18. *Burmester R., Vahs D.* Innovations-management. Von der Produktidee zur erfolgreichen Vermarktung, 3.Auflage, Stuttgart 2005. – 412 p.
19. *Cooper R.G.* Management von Innovationen: Mit neuen Produkten zur Marktführerschaft. Veröffentlichung des ZfU – International Business School, CH-Thalwil 2003. – 244 p.
20. *Drucker P.F.* The discipline of innovation. Harvard Business School Publishing. Product Number 3480. 2000. – 294 p.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2013 р.

*

УДК 330.341.1

*А.В. ФАЇЗОВ, кандидат економічних наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет*

Технологічний фактор розвитку національної економіки

Постановка проблеми. Перманентно-депресивний стан національної економіки свідчить про неефективність існуючої моделі функціонування й необхідність проведення кардинальних перетворень у різних секторах суспільного виробництва. Основою

цих змін повинна стати всеохоплююча модернізація вітчизняних галузей. Адже деградація та споживацький характер використання їх технічного і ресурсного потенціалів, які відбувалися протягом останнього часу, не тільки відкинули Україну на десятки років, а й значно знизили конкурентоспроможність її продукції на світових ринках,

© А.В. Фаїзов, 2013

що в умовах глобалізаційних викликів у подальшому може посилювати негативний напрям траєкторії розвитку країни. Із цих позицій особливої уваги заслуговує аналіз впливу технологічного фактора на зростання національної економіки, оскільки саме інноваційні технології й рішення створюють стратегічні переваги країни в міжнародній конкуренції, кардинально змінюють структуру споживання і стандарти життя населення, сприяють ефективній реалізації виробничого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, яка є предметом розгляду в статті, знаходить своє відображення у численних дослідженнях зарубіжних та вітчизняних учених, адже економічна теорія технологічної динаміки є новітнім досягненням економічної науки, пов'язаним із новим напрямом еволюційної економіки. Фундаментальні основи цієї теорії були закладені ще видатним українським ученим М.І. Туган-Барановським разом з його послідовниками М.Д. Кондратьєвим, А. Шпитгофом та всесвітньо визнаним класиком політекономії Й. Шумпетером [1]. У сучасній науковій літературі високу значущість технологічних змін для розвитку суспільства висвітлили Г. Менш [12], К. Фрімен [11], Д. Досі [10], а також С.Ю. Глазьев [5], В.М. Геєць [3], Ю.В. Грига [4], Л.І. Федулова [9], проте предметне поле для наукового пошуку залишається широким.

Метою статті є аналіз передумов економічного зростання на основі технологічної складової, яка відіграє принципову роль у формуванні конкурентних переваг країни, підвищенні продуктивності праці, зниженні витрат і раціональному використанні обмежених ресурсів.

Виклад основних результатів дослідження. Економіка розвивається циклічно в результаті взаємодії низки факторів, роль кожного з яких змінюється на різних цивілізаційних етапах. Як головну результуючу силу економічної модернізації виділяють: наявність і стан ресурсів суспільного виробництва, ринкові механізми, форми та методи державного регулювання, науково-технічний прогрес, позитивні наслідки економічної поведінки суб'єктів господарю-

вання. Проте на сучасному етапі розвитку суспільства на перший план виходить інноваційна складова в поєднанні з інформаційним, ресурсним та організаційно-мотиваційним факторами. Як підтверджують дослідження, економічне зростання розвинених країн на 70-80% забезпечується за рахунок розробки та впровадження якісно нових технологій [4].

Системна синергія впливу різних факторів на економічний розвиток визначається їх ефективною пропорційністю залучення й узгодженим інноваційним оновленням. У цьому аспекті вагома роль належить державі, яка володіє унікальним організаційним ресурсом забезпечення інноваційно-технологічних змін.

При формуванні державної політики у сфері технологічного розвитку потрібно враховувати низку ключових викликів, які визначають передумови зростання економіки. Зокрема, глобалізація та формування наднаціональних мегапотоків кардинально змінюють механізм і темпи переміщення економічних ресурсів, змушуючи кожену країну боротися за їх перерозподіл та постійно шукати резерви підвищення конкурентоспроможності. Неолібералізм, який став результатом світових інтеграційних процесів, не тільки дистанціював окремі держави від регулювання економікою, послабивши їхні позиції у формуванні технологічного потенціалу, але і зумовив відтік грошових ресурсів із сектору реального виробництва у сферу фінансових операцій, створивши умови для посилення впливу спекулятивної складової економіки, дисбалансу відтворення її факторів виробництва, збільшення ризику технологічної стагнації [7].

Ліберальні ринкові перетворення в нашій країні виявилися малоефективними, адже в основному пов'язувалися з поточним перерозподілом ресурсів на користь сфери споживання, а не модернізації виробництва. Цілком очевидно, що подальше „проїдання” фонду заміщення за рахунок консервації техніко-технологічного стану вітчизняної економіки, тобто вибору інертного напрямку її розвитку, матиме наслідком затухаюче зростання, посилення депресивних тенден-

цій і послаблення позиції України у світовій інтеграційній моделі господарювання.

Інноваційний напрям розвитку – тренд сучасного суспільства, якого наша країна через низку внутрішніх факторів не дотримується. Зокрема, дослідженням, проведеним на замовлення Міністерства промислової політики України, було встановлено, що 44,2% вітчизняних підприємств бар'єром інноваційного розвитку вважають обмеженість фінансування. Майже однаковою мірою заважають впроваджувати передові промислові технології такі фактори як низькокваліфікований персонал (3,4%) і неспроможність керівників різного рівня оцінити нові технології (4,9%). Організаційні та правові чинники становлять перешкоду для 5,2% підприємств, а 11% – відчувають складність пошуку партнерів для співпраці в інноваційному процесі [2]. Вплив цих факторів держава поки що не може нівелювати, тому технологічне відставання економіки триває. Передові країни з домінуючим п'ятим укладом уже формують передумови для експансії виробництв нового – шостого укладу, де ключовою силою є біотехнології, тоді як в Україні відтворювальна структура промисловості відзначається домінуванням лише третього і четвертого технологічних укладів. За результатами досліджень Інституту економічного прогнозування НАН України, у випуску продукції частка третього технологічного укладу становила 57,9%, четвертого – 38%, а п'ятого – лише 4%. Аналіз структури інноваційних витрат свідчить, що 60% припадає на четвертий технологічний уклад, 30% – на третій, на п'ятий – лише 8,6%, більше того 75% інвестицій спрямовуються у виробництва продукції третього технологічного укладу й лише відповідно 20 і 4,5% – у четвертий та п'ятий технологічні уклади [6; 8].

Перехід країни на нові технологічні стандарти виробництва зумовлений також дією природно-екологічного фактору, адже в результаті людської діяльності погіршується екологічний ритм, зменшуються запаси мінеральної сировини, зростають ціни на невідтворювальні ресурси. Розвинені країни будують свої стратегії економічного зростання на основі інноваційних природо-

охоронних і ресурсощадних технологій. Незважаючи на світові тенденції економії, в Україні власні природні ресурси використовуються вкрай нераціонально. Свідченням цього є висока ресурсоемність національного ВВП, яка в 2-3 рази перевищує аналогічні показники країн ЄС, а також низький рівень переробки сировини й домінування її експорту [7]. Не менш актуальною для України залишається енергетична проблема, адже значна частина енергетичних ресурсів імпортується і має низький потенціал раціональної віддачі. У зв'язку з цим технологічні інновації в енергетичній сфері мають відповідати двом головним критеріям, а саме ефективності та альтернативності. У цілому енергоекологічний фактор залишається у світі одним із найпотужніших стимулів для пошуку нових науково-технологічних рішень.

Ще один виклик – демографічна проблема, оскільки Україна є однією з держав, які мають високий ступінь депопуляції та низький рівень якісних характеристик населення. Крім того, великі масштаби зовнішніх міграційних потоків, прискорене старіння населення, деформованість структури підготовки кадрів, її невідповідність потребам ринку негативно впливають на формування інтелектуального й кадрового потенціалів, які є важливими складовими проведення інноваційно-технологічних змін.

Висновки. Для подолання викликів технологічної і, як наслідок, соціально-економічної стагнації країни необхідна реалізація нової інноваційної моделі її зростання, яка передбачає трансформацію ролі держави щодо регулювання технологічного розвитку економіки. Зокрема, необхідно:

- зменшити вплив політики неолібералізму на процес суспільного виробництва, адже її подальше домінування консервує безперспективну сировинну модель вітчизняної економіки, поглиблює кризові тенденції, гальмує подальший інноваційний розвиток;

- застосовувати адекватні моделі державного регулювання інноваційної діяльності, які передбачають активну участь уряду у виборі пріоритетних напрямів технологічного розвитку в різних секторах економіки, механізмів їх забезпечення й підтримки;

- посилити контроль за ресурсним, кадровим і науковим потенціалами, актуалізувати ефективність їх використання;

- системно стимулювати створення і використання нових знань, технологій як джерел соціально-економічного розвитку країни, отримання переваг в умовах глобалізації та конкурентної боротьби.

Забезпечення розвитку національної економіки та її вихід на високий рівень міжнародної привабливості потребує розробки певних заходів на основі низки пріоритетів у сфері політики нововведень:

- адаптація інноваційної системи до умов глобалізації і підвищення її конкурентоспроможності;

- переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача;

- створення ефективної системи інвестування інноваційної діяльності;

- вдосконалення кадрового забезпечення інноваційної сфери;

- розвиток інноваційної інфраструктури;

- системний підхід в управлінні інноваційним процесом.

Таким чином, формування в Україні інноваційного суспільства, в якому зростання економіки відбуватиметься на основі використання можливостей і досягнень науки, технологій, інформаційної діяльності та підприємницької активності, неможливе без єдиної системної державної політики технологічного розвитку, здатної адекватно відповісти на зовнішні та внутрішні виклики динамічного середовища, суттєво підвищити віддачу переваг вітчизняної інноваційної сфери, релевантність всіх її складових.

Список використаних джерел

1. *Бажал Ю.М.* Доля теорії: 100-річчя класичної праці М.І. Туган-Барановського і сучасність / Ю. М. Бажал // Економіка України. – 1994. – №12. – С. 58-63
2. *Безпрозваних О.О.* Аналіз чинників, які перешкоджають розвитку інноваційної сфери української економіки / О.О. Безпрозваних // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики – 2012. – №1(17). – С.126-134.
3. *Гець В.М.* Інноваційні перспективи України : моногр. / В.М. Гець, В.П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.
4. *Грига В.Ю.* Теоретичні та практичні аспекти використання наукових результатів НАН в економіці України : моногр. / Ю.В. Грига; [вид. друге, переробл.]. — К.: Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, 2010. – 114 с.
5. *Глазьев С.Ю.* Теория долгосрочного технико-экономического развития / С.Ю. Глазьев – М.: ВладДар, 1993. – 30 с.
6. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
7. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми та стратегічні перспективи: аналіт. матеріали до Парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» // [Л.І. Федулова, Ю.М. Бажал, І.А. Шовкун [та ін.]; за ред. Л.І. Федулової, Г.О. Андрощука. – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 196 с.
8. Отчет о конкурентоспособности Украины 2009 г. опубликован фондом «Эффективное управление» в сотрудничестве со всемирным экономическим форумом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/Final_Rus_2009.pdf.
9. *Федулова Л. І.* Технологічний розвиток економіки України : моногр. / Л. І. Федулова. – К. : Ін-т економіки та прогнозування НАНУ, 2006. – 628 с.
10. *Dosi G.* Technological change and industrial transformation / G. Dosi. – Macmillan, 1984.
11. *Freeman C.* Technology Policy and Economic Performance. Lessons from Japan / C. Freeman. – N.Y., 1987.
12. *Mensch G.* Stalemate in technology: Innovations overcome the depression / G. Mensch. – Ballinger. Cambridge (Massachusetts), 1979.

Стаття надійшла до редакції 25.06.2013 р.

* * *